

INSTYTUT HISTORII
POLSKIEJ AKADEMII NAUK

KWARTALNIK HISTORYCZNY

Rocznik LXXIII

Nr 2

WARSZAWA 1966

KONKURS NA PRACE NAUKOWE

Polska Akademia Nauk Wydział Nauk Społecznych ogłasza konkurs otwarty na prace naukowe związane ze znaczeniem i rolą Rewolucji Październikowej dla Polski oraz udziałem w niej Polaków.

Konkurs zorganizowany jest z okazji przypadającej w 1967 roku 50 rocznicy Wielkiej Socjalistycznej Rewolucji Październikowej.

Pod względem zakresu tematycznego prace konkursowe dotyczyć mogą różnych dziedzin życia społeczno-politycznego w Polsce, objętych oddziaływaniem Rewolucji Październikowej oraz sfery ideologii, kultury, historiografii, prasy. Konkurs dotyczy także zagadnień związanych z udziałem Polaków w walkach rewolucyjnych, w radzieckim aparacie władzy, życiu społeczno-kulturalnym oraz życia emigracji polskiej w Rosji, jej oblicza społecznego, politycznego, jej stanowiska wobec rewolucji.

Konkurs ma charakter otwarty. Liczba prac składanych przez jednego autora nie jest ograniczona. Objętość pracy dowolna. Na konkurs można zgłaszać prace opublikowane po 1 stycznia 1965 r.

Prace konkursowe należy nadsyłać w dwóch napisanych na maszynie egzemplarzach do dnia 31.XII 1966 r. (decyduje data stempla pocztowego), na adres: Instytut Historii PAN, Warszawa, Rynek Starego Miasta 29/31. Na kopercie należy zaznaczyć: „Konkurs”.

Autorom najlepszych prac przyznane zostaną następujące nagrody:

I — w zakresie prac monograficznych i wydawnictw źródeł

I nagroda — 25 000 zł

II nagroda — 10 000 zł

II — w zakresie rozpraw i artykułów naukowych dwie równorzędne nagrody po 5 000 zł.

Jury konkursu powołane będzie przez Sekretariat Naukowy Wydziału Nauk Społecznych PAN spośród pracowników nauki.

Jury może zaproponować zmiany ilości i wysokości nagród zależnie od poziomu nadesłanych prac.

Nagrody przyzna na wniosek jury plenarne zebranie Wydziału I w terminie do dnia 30 IX 1967 r.

Wyniki konkursu podane zostaną do wiadomości publicznej.

Wszystkie zapytania dotyczące konkursu należy kierować pisemnie od wymieniony wyżej adres.

INSTYTUT HISTORII
POLSKIEJ AKADEMII NAUK

KWARTALNIK HISTORYCZNY

ROCZNIK LXXIII

1966

2

PAŃSTWOWE WYDAWNICTWO NAUKOWE
WARSZAWA 1966

<http://rcin.org.pl>

KOMITET REDAKCYJNY

Henryk Altman, Juliusz Bardach, Józef Gierowski, Aleksander Gieysztor, Stanisław Herbst, Ryszard Kołodziejczyk, Witold Kula, Gerard Labuda, Tadeusz Łepkowski, Marian Małowist, Kazimierz Piwarski, Franciszek Ryszka, Marian H. Serejski, Janusz Tazbir

REDAKTOR

Bogusław Leśnodorski

SEKRETARIAT

Krzysztof Groniowski, Stanisław Trawkowski

A.398

ADRES REDAKCJI

Instytut Historii PAN
Warszawa, Rynek Starego Miasta 29/31, tel. 310261

Państwowe Wydawnictwo Naukowe — Warszawa, Miodowa 10

Nakł. 2135+195 egz. Ark. wyd. 26,5. Ark. druk. 17

Papier druk. sat. kl. V, 70 g

Oddano do składania 28.I.66. Podpisano do druku 12.V.66

Druk ukończono w maju 1966

Zam. 82/66

M-4

Cena zł. 30.—

Warszawska Drukarnia Naukowa — Warszawa, Śniadeckich 8

СОДЕРЖАНИЕ

Альберт Собуль — Описание и мера в общественной истории . . .	287
Ян Рейхман — Между Варшавой и Стамбулом. Связи и отклики восстания Костюшко в юго-восточной Европе	323
Болеслав Друкер — Польский вопрос в период создания Поль- ского Комитета Национального Освобождения (22 июля — 1 авгу- ста 1944)	351

ДИСКУССИИ И ПОЛЕМИКА

Барбара Соболевска — „Быт определяет сознание” или основной принцип идеологии личности	355
Константы Гжибовски — Человеческая личность — история — марксизм	363
Владислав Чаплиньски — Новый синтез истории шляхетской Речи Посполитой	369
Юлиуш Бардах — О формировании современного литовского народа	381
Роман Вапиньски — О политической географии II Речи Посполи- той	391
Мариан Ожеховски, Генрик Зелиньски — Правильный взгляд на польско-германские отношения в межвоенный период .	397

РЕЦЕНЗИОННЫЕ СТАТЬИ И РЕЦЕНЗИИ	407
XII МЕЖДУНАРОДНЫЙ КОНГРЕСС ИСТОРИЧЕСКИХ НАУК	481
ХРОНИКА	505
IN MEMORIAM	533

TABLE DES MATIÈRES

Albert Soboul — Description et mesure dans l'histoire sociale . . .	289
Jan Rey chman — Entre Varsovie et Istanbul. Les contacts et les réper- cussions de l'insurrection de Kościuszko en Europe du sud-est . . .	324
Bolesław Drukier — La „question polonaise” au moment de la créa- tion du Comité Polonais de Libération Nationale (du 22 juillet au 1 août 1944)	352

DISCUSSIONS ET POLÉMIQUES

Barbara Sobolewska — „L'existence détermine la conscience” ou le principe fondamental de l'idéologie de l'individu	355
Konstanty Grzybowski — L'individu — l'histoire — le marxisme .	363
Władysław Czapliński — Une synthèse nouvelle de l'histoire de la République nobiliaire	369
Juliusz Bardach — Les origines de la nation lithuanienne moderne .	381
Roman Wapiński — Quelques problèmes concernant la géographie poli- tique de la II-e République	391
Marian Orzechowski, Henryk Zieliński — Observations au sujet des rapports polono-allemands dans la période entre les deux guerres	397

CRITIQUES ET COMPTES-RENDUS	407
LE XII-e CONGRÈS INTERNATIONAL DES SCIENCES HISTORIQUES	481
CHRONIQUE	505
IN MEMORIAM	533

SPIS TREŚCI

Albert Soboul — Opis i miara w historii społecznej	277
Jan Reychman — Pomiedzy Warszawą a Stambulem. Kontakty i od- dźwięki insurekcji kościuszkowskiej w Europie południowowschodniej	291
Bolesław Drukier — Sprawa polska w okresie powstania Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego (22 lipca — 1 sierpnia 1944 r.) . . .	327

DYSKUSJE I POLEMIKI

Barbara Sobolewska — „Byt określa świadomość” czyli fundamen- talna zasada ideologii jednostki	355
Konstanty Grzybowski — Jednostka ludzka — historia — marksizm	363
Władysław Czapliński — Nowa synteza dziejów Rzeczypospolitej szlacheckiej	369
Juliusz Bardach — O powstaniu nowoczesnego narodu litewskiego . . .	381
Roman Wapiński — Z geografii politycznej II Rzeczypospolitej	391
Marian Orzechowski, Henryk Zieliński — O właściwe spoj- rzenie na stosunki polsko-niemieckie w okresie międzywojennym . . .	397

ARTYKUŁY RECENZYJNE I RECENZJE

Tadeusz Lewicki — O Ormianach zamojskich	407
Kazimierz Rosen-Zawadzki — W poszukiwaniu źródeł kłeski wrześniowej	413

•

T. Kotula, Zgromadzenia prowincjonalne w rzymskiej Afryce w epoce późnego cesarstwa — Jerzy Kolendo	420
Échanges entre Pologne et la Suisse. Choses — Hommes — Idées — Jan Reychman	423
Dzieje Gniezna — Roman Heck	425
St. Trawkowski, Między herezją a ortodoksją — Jan Legowicz	429
La mystique rhénane — Stanisław Bylina	433
I. Janosz-Biskupowa, Rola Torunia w Związku Pruskim i wojnie trzynasto- letniej w latach 1440—1466 — Maria Bogucka	436
J. Nowak-Dłużewski, Bibliografia staropolskiej okolicznościowej poezji poli- tycznej (XVI—XVIII) — Stanisław Herbst	437
R. Mandrou, De la culture populaire aux 17 ^e et 18 ^e siècles — Józef Gierowski	438
L. Gershoy, Bertrand Barère. A reluctant Terrorist — Stanisław Salmonowicz	440
T. Mizia, Szkolnictwo parafialne w czasach Komisji Edukacji Narodowej — Kamilla Mrozowska	442
A. Artymiak, Studia nad historią szkolnictwa elementarnego w obwodach kie- leckim i olkuskim województwa kieleckiego (1816—1862) — Ryszard Kołodziejczyk	445

M. Tyrowicz, Z dziejów polskich ruchów społecznych w XIX wieku — Mieczysław Tanty	447
Cz. Łuczak, Życie gospodarczo-społeczne w Poznaniu 1815—1918 — Adam Galos	449
St. Michalkiewicz, Górnictwo węglowe i położenie robotników w Zagłębiu Wałbrzysko-Noworudzkim w pierwszej połowie XIX wieku — Czes- ław Łuczak	452
G. Missalowa, Studia nad powstaniem łódzkiego okręgu przemysłowego, 1815—1870 — Juliusz Łukasiewicz	453
I. Ihnatowicz, Przemysł łódzki w latach 1860—1900 — Bolesław Peika	457
D. Fajnhauz, Ruch konspiracyjny na Litwie i Białorusi 1846—1848 — Józef Smiałowski	460
H. Katz, Anglia u progu demokracji — Konstanty Grzybowski	463
I. Homola-Dzikowska, Mikołaj Zyblikiewicz — Krzysztof Groniowski	464
W. Najdus, Lenin i Krupska w Krakowskim Związku Pomocy dla Więźniów Politycznych — Bronisław Radlak	467
R. Dębicki, Foreign Policy of Poland 1919—39 — Waldemar Michowicz	469
N. Kołomejczyk, PPR 1944—1945 — Stanisław Kubiak	473
J. P. Aguet, De quelques „grands ensembles” historiques récents: essai d'analyse historiographique — Monika Senkowska	476
D. Perkins, J. L. Snell, Education of historians in United States — Józef Dutkiewicz	478

XII MIĘDZYNARODOWY KONGRES NAUK HISTORYCZNYCH

Aleksander Gieysztor — O kongresach nauk historycznych	481
Bogusław Leśnodorski — Konfrontacje historyczne. Wiedeń 1965	484
Henryk Bałowski — Z wiedeńskiego międzynarodowego kongresu historyków	488
Józef Kowalski — Impresje wiedeńskie	490
Irena Pietrzak-Pawłowska — O niektórych tendencjach współcze- snej historiografii w świetle międzynarodowych kongresów	492
Józef Wolski — Historia starożytna na kongresie wiedeńskim	495
Tadeusz Jędruszczak — Sprawy niemieckie na XII Kongresie Nauk Historycznych	496
Kongresy a kolokwia	501

KRONIKA

Siedemdziesięciolecie prof. Stanisława Arnolda	505
O etyce zawodowej historyka — Maria Nietyksza	507
Dyskusja nad Historią Polski (1900—1914) — Halina Kiepuska	509
O strukturalizmie — Stanisław Russocki	512
Siedemdziesięciolecie ruchu ludowego — Stanisława Jarecka-Kim- łowska	513
IV Krajowa Narada Archiwistów — Mieczysław Motas	515
Walki o wyzwolenie Śląska — Adam Basak	517
Symposium poświęcone kontaktom bałtoślówiańskim — Jerzy Anto- niewicz	518
Sto lat wspólnej walki rewolucyjnej — Krzysztof Groniowski	520
Z prac Polsko-Czechosłowackiej Komisji Historycznej — Józef Chle- bowczyk	522

Nowe ujęcie historii Słowacji — Józef Lewandowski, Danuta Molenda	523
XI Międzynarodowy Kongres Historii Nauki — Aleksander Gella . . .	526

IN MEMORIAM

Antoni Artymiak (1897—1963) — Ryszard Kołodziejczyk	533
Oskar Lange (1904—1965) — Jerzy Topolski	534
Stanisław Płoski (1899—1966) — Tadeusz Manteuffel	537

**Czasopismo nabywać można w następujących księgarniach naukowych
P. P. „Domu Książki”:**

Białystok, ul. Lipowa 43
Gdańsk-Wrzeszcz, Grunwaldzka 111/113
Katowice, ul. Warszawska 11
Koszalin, ul. Zwycięstwa 20
Kraków, ul. Podwale 6
Lublin, ul. Krakowskie Przedmieście 68
Łódź, ul. Piotrkowska 102a
Olsztyn, Plac Wolności 2/3
Opole, Rynek 19/20
Poznań, ul. Armii Czerwonej 69
Szczecin, ul. Jedności Narodowej 5
Toruń, Rynek Staromiejski 30
Warszawa, ul. Krakowskie Przedmieście 7
Wrocław, ul. Kuźnicza 42

ECONOMIES -- SOCIÉTÉS -- CIVILISATIONS

Revue bimestrielle fondée en 1929 par Lucien Febvre et Marc Bloch

Comité de Direction:

Fernand Braudel
 Georges Friedmann — Charles Moraze
 Secrétaire du Comité: Paul Leuilliot
 Secrétaire de Rédaction: Marc Ferro

21e Année — N° 2

Mars—Avril 1966

ETUDES

- A. Neher *Un psychodrame: la révolte de Jéhu.*
 F. Crouzet *Angleterre et France au XVIIIe siècle: essai d'analyse comparée de deux croissances économiques.*
 G. Genette *Enseignement et rhétorique au XXe siècle.*
 G. E. Fussell *L'équipement d'une ferme romaine.*

MISES AU POINT

- J. Ozouf *Mesure et démesure: l'étude de l'opinion.*
 Dag Norberg *A quelle époque a-t-on cessé de parler latin en Gaule?*

DOCUMENTS ET PROBLEMES

- A. Birembaut et G. Thuillier *Une source inédite: les cahiers du chimiste J. Hellot (1685—1766).*

VIE SCIENTIFIQUE

- (M.-C. Bergere) *Un Colloque sur la Révolution chinoise de 1911.*

NOTE CRITIQUE

- (P. Deyon) *Sociologie et pastorale. La thèse du P. Pérouas.*

NOTES BREVES

L'Homme et l'animal; Les querelles idéologiques et l'histoire; Sociologie religieuse.

COMPTES-RENDUS

L'Eglise et la vie religieuse, des origines à l'époque actuelle.

Rédaction: 20, rue de la Baume — Paris VIII^eAdministration: Librairie Armand Colin, 103, Boulevard Saint-Michel — Paris V^eComptes de Chèques Postaux: Paris, n° 21335 25

Abonnements: France et Union française: 29 F. — Etranger: 35 F.

Le numéro de 208 pages: 6 F.

TYLKO PRENUMERATA ZAPEWNI REGULARNE OTRZYMYWANIE

KWARTALNIKA HISTORYCZNEGO

PRENUMERATA KRAJOWA

Zamówienia i wpłaty przyjmują — Centrala Kolportażu Prasy i Wydawnictw „Ruch”, Warszawa, ul. Wronia 23, konto PKO nr 1-6-100.020 — Urzędy pocztowe i listonosze — Księgarnie „Domu Książki” — Oddziały i Delegatury „Ruchu”.

Prenumerata: roczna 120,— zł, półroczna 60,— zł

Zamówienia przyjmowane są do dnia 10 miesiąca poprzedzającego okres prenumeraty. Bieżące oraz archiwalne numery można nabyć lub zamówić w księgarniach „Domu Książki” oraz w Ośrodku Rozpowszechniania Wydawnictw Naukowych PAN — Ossolineum — PWN, Warszawa, Pałac Kultury i Nauki (wysoki parter). Egzemplarze archiwalne można nabywać także w Punkcie Wysyłkowym Prasy Archiwalnej „Ruch”, Warszawa, ul. Nowomiejska 15/17, konto PKO nr 114-6-700041 VII O/M.

PRENUMERATA ZAGRANICZNA

— Koszt prenumeraty ze zleceniem wysyłki za granicę wynosi o 40% drożej — Zamówienia dla zagranicy przyjmuje Biuro Kolportażu Wydawnictw Zagranicznych „Ruch”, Warszawa, ul. Wronia 23, tel. 20-46-88, konto PKO nr 1-6-100.024.

Les demandes concernant les conditions d'achat de toutes les revues scientifiques polonaises doivent être adressées à l'Entreprise d'Exportation et d'Importation „Ruch”, Warszawa 1, Rue Wilcza 46.

Le contenu de prochains numéros des revues scientifiques ainsi que leurs prix sont indiqués dans le bulletin „Polish Scientific Periodicals”, que vous trouverez dans les bibliothèques et grandes maisons de diffusion de presse de votre pays.